

штрафам у сто коп грошай. Тыя ж з прадстаўшкіоў (адвакатаў), хто браў на сябе абавязак дапамагчы ў аспрэчванні, караліся тыднем зняволення ў турэмнай вежы суда. Соймавай канстытуцыяй 1726 г. унесены папраўкі ў палажэнне аб Галоўным судзе, згодна з якімі прадугледжвалася працэдура выкліку адваката ў суд, а з мэтай недапушчэння зацягвання судовага працэсу адвакатам, узяўшым на сябе абавязак па абароне адного з бакоў, забаранялася ўдзельнічаць у ішым працэсе або перайсці на адваротны бок. У гэтым дакуменце адвакатура ўзгадвалася як прафесійны інстытут пад назвай Палестра – тэрмін, які быў пазычаны з польскай этымалогіі.

У 1781 г. маршалкам Трыбунала Адамам Чаргарыйскім былі прапанаваны новыя правілы вядзення спраў у судзе, якія называліся «Папярэджанні». Імі прадугледжваўся абавязак своечасовай падрыхтоўкі бакоў і іх адвакатаў да судовага пасяджэння, а таксама яго рэгламент і адказнасць за парушэнне ўсталяванага тэрміну разгляду спраў.

У 1793 г. гарадзенскі сойм прымае Палажэнне пра адвакатуру, усталёўваючы адзіныя прававыя нормы адносна гэтага інстытута для Кароны і ВКЛ. Палажэннямі былі замацаваны правілы дакументазвароту, а таксама рэгламентавалася неабходнасць весці спіс адвакатаў і адзначалася, што толькі асобы, якія ўнесены ў яго, мелі права займацца юрыдычнай практыкай. У спісы ўносіліся імёны адвакатаў па кожным ваяводстве і ім дазвалялі ажыццяўляць дзейнасць толькі на тэрыторыі пэўнай адміністрацыйна-тэрытарыяльнай адзінкі. У Палажэннях пра адвакатуру значна пашырана колькасць падстаў, якія цягнулі для адваката страту працы. У прыватнасці, было прадугледжана 12 такіх выпадкаў, пачынаючы яўкай у суд у нецвярозым стане і сканчаючы атрыманнем хабараў.

Такім чынам, асацыяцыі адвакатаў, сфармаваныя і заканадаўча замацаваныя яшчэ ў XVI ст., спачатку не ўяўлялі сабой ўстойлівай прафесійнай групы. Толькі з цягам часу яны сталі прафесійнай супольнасцю, якая і ўтварыла так званую асацыяцыю адвакатуры пад назвай Палестра.

РАЗВІЦЦЁ САВЕЦКАЙ НАВУКІ КРЫМІНАЛЬНАГА ПРАВА Ў БЕЛАРУСКАЙ ССР У ПЕРШАЙ ПАЛОВЕ ХХ ст.

С. А. Гур'еў, Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

З абвяшчэннем Беларускай ССР пачалося стварэнне дзяржаўных органаў і арганізацый, якія займаліся навуковымі даследаваннямі ў галіне крымінальнага права найперш у сувязі з неабходнасцю распрацоўкі ўласнабеларускіх крымінальна-прававых актаў. Найбольшую ролю ў гэтым працэсе адыгрывалі Наркамат юстыцыі БССР (створаны ў 1919 г.) і Белдзяржуніверсітэт (створаны ў 1921 г.). Стварэнне гэтых законатворчых і навуковых цэнтраў паступова прывяло да станаўлення беларускай савецкай навуковай школы крымінальнага права. У выніку 1920-я гг.

прывеслі беларускай савецкай навуцы крымінальнага права імёны такіх выбітных даследчыкаў, як В. М. Шыраеў, М. М. Гуткоўскі, А. Быкаў, Г. Юнгерц, А. Ленц, С. Слупскі, М. Хаўкін, М. Разенблом, Е. Левін, С. Вольфан, Ф. Жукаў, С. Кацэнбоген, І. Барышаў, В. Гінзбург, С. Рахманін, П. Цынгіт і інш. У той перыяд першачарговай задачай для вучоных-юрыстаў была падрыхтоўка неабходных практаў законаў, якія прымаліся органамі ўлады і кіравання. Нацыянальнае заканадаўства ў цэлым паўтарала расейскае, але з улікам канстытуцыйных прынцыпаў размежавання саюзнай і рэспубліканскай кампетэнцыі ў БССР паступова ўзнікала ўсё большая патрэба ва ўласных крымінальна-прававых распрацоўках.

Пасля прыняцця Крымінальнага кодэкса (КК) БССР 1928 г., які з'явіўся першым крымінальным кодэксам уласнабеларускай распрацоўкі, прававыя навуковыя даследаванні ў БССР значна актывізаваліся. Іх мэтай з'яўлялася ў першую чаргу падрыхтоўка адказаў на пытанні, якія ставіла ў той час практыка савецкага дзяржаўнага будаўніцтва, а таксама шырокая прапаганда савецкай ідэалогіі праз крымінальнае права і навуку.

Актыўныя навуковыя даследаванні ў галіне крымінальнага права ў 1930–1940-я гг. вялі А. Вінакураў (праца «Умоўнае асуджэнне ў СССР» – 1931), В. Гінзбург (артыкул «Пракуратура Беларускай ССР у барацьбе за выкананне Указа 26 ліпеня 1940 г.» – 1941), А. Жыжыленка (праца «Беларускі Крымінальны кодэкс 1928 г.» – 1929), Е. Прусакова (даследаванне «Лепш ахоўваць інтарэсы маці і дзіцяці» – 1936), М. Гельфер («Антрапалагічная школа крымінальнага права» – 1935), С. Гофман («Шляхі развіцця крымінальнага суда ў Беларускай ССР» – 1931), Н. Крыленка («Аб ахове і ўмацаванні грамадскай (сацыялістычнай) уласнасці» – 1933), В. М. Шыраеў (даследаванне «Крымінальны кодэкс БССР» – 1928) і інш. У той жа час побач з росквітам савецкай беларускай крымінальна-прававой навукі ў даваенны час ёй давалася сутыкненца і з негатыўнымі з'явамі, у выніку чаго яна панесла вялікія страты. У канцы 1920-х і асабліва ў 1930-я гг. на Беларусі пачалася ідэалагічная кампанія барацьбы з нацыянал-дэмакратызмам, наступствам чаго стала рэпрэсіраванне шэрагу вучоных, а таксама скарачэнне навуковых даследаванняў. Цяжкі ўрон панесла прававая навука Беларусі і ў перыяд Вялікай Айчыннай вайны, таму ў першыя пасляваенныя гады з-за адсутнасці навуковых кадраў даследаванні па прававых праблемах амаль не праводзіліся. У жніўні 1944 г. пачалася ўзнаўленне дзейнасці Мінскага юрыдычнага інстытута, які ў 1954 г. был пераўтвораны ў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Такім чынам, развіццё крымінальна-прававой навукі ў БССР у першай палове XX ст. не было адназначным. З аднаго боку, пасля стварэння БССР навука крымінальнага права імкліва ўзнікла і развівалася, з другога – гэтаму значна перашкаджала ідэалогія камунізму і палітычныя працэсы ў Савецкай дзяржаве ў 1920–1940-я гг.